

Verantwoording Monitor Sociale samenhang

04-09-2018

Aanleiding en doel

Een sterke sociale samenhang draagt bij aan positieve ontwikkelingen onder andere op het terrein van veiligheid, gezondheid, welzijn en economische productiviteit en groei. Het sentiment in Nederland is dat de sociale samenhang afneemt. Mensen maken zich onder andere zorgen over afnemende solidariteit, verruwing en minder sociale contacten. Ook zouden mensen elkaar minder vertrouwen. Dit blijkt echter niet uit landelijke cijfers (CBS, 2015). Wel zijn er soms grote verschillen tussen bevolkingsgroepen in het meedoen en vertrouwen. Met deze monitor wil het Fries Sociaal Planbureau (FSP) een beeld geven van de sociale samenhang in Fryslân, zodat cijfers over de tijd gebruikt kunnen worden om inzicht in de Friese situatie te geven.

Keuzes van de indicatoren

Er is een grote verscheidenheid aan definities van sociale samenhang. Het FSP gebruikt het raamwerk voor sociale samenhang van het CBS als uitgangspunt en kijkt daar vanaf wanneer indicatoren beter inspelen op vraagstukken die specifiek voor de provincie Fryslân interessant zijn. In het model van het CBS wordt sociale samenhang bekeken vanuit de drie dimensies, participatie, vertrouwen en integratie (CBS, 2015).

Participatie

Het CBS doelt met participatie op de mate waarin mensen:

- banden of netwerken met elkaar aangaan en elkaar hulp en steun verlenen;
- meedoen in maatschappelijke organisaties, zoals het lid zijn van verenigingen en organisaties en zich inzetten als vrijwilliger;
- deelnemen aan politieke activiteiten.

Het FSP heeft het onderwerp 'eenzaamheid' toegevoegd aan de monitor, omdat dit een belangrijk beleidsthema is voor gemeenten. Eenzaamheid kan een gevolg zijn van een dalende sociale samenhang.

Verder heeft het FSP 'deelname aan informele groepen' toegevoegd, omdat dit een completer beeld geeft van het participeren in sociale verbanden.

Het FSP heeft 'deelname aan politieke activiteiten' vervangen door beleidsparticipatie. Overheden vinden het steeds belangrijker dat hun burgers worden betrokken bij het beleid. Het is relevant om te volgen in hoeverre burgers zelf betrokken willen worden bij het beleid.

Vertrouwen

Vertrouwen is een belangrijke voorwaarde om verbindingen aan te gaan en vergroot de bereidheid om te handelen in het belang van de groep of gemeenschap. Het CBS doelt in het model 'Sociale samenhang' met vertrouwen op:

- vertrouwen in andere mensen;
- vertrouwen in organisaties en politiek

Integratie

Het is belangrijk dat alle leden van een samenleving meedoen en vertrouwen hebben. Niet alleen contact en vertrouwen binnen groepen, maar ook tussen groepen is daarbij van belang. Het FSP laat voor de verschillende indicatoren zien wat de verschillen zijn tussen bevolkingsgroepen, zoals opleidingsniveau, leeftijdsgroepen en stad en platteland.

Definities van gebruikte begrippen

Sociale contacten

Er is aan de respondenten gevraagd hoe vaak zij de volgende personen fysiek en virtueel ontmoeten;

- Familieleden (die niet bij u in huis wonen)
- Buren
- Vrienden (goede vrienden, vriendinnen of goede kennissen)

Face to face ontmoeten: iemand fysiek ontmoeten

Online ontmoeten: contact via internet en of (mobiele) telefoon (telefoon, Whatsapp, Facebook, Skype en andere chatprogramma's)

Eenzaamheid

Het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit) van bepaalde sociale relaties. GGD Fryslân heeft elf uitspraken van de eenzaamheidsschaal van De Jong Gierveld (1999) voorgelegd aan de respondenten. Iemand is eenzaam bij minstens drie ongunstige scores op alle items.

Informele hulp

Respondenten die in de vier weken voorafgaand aan de vragenlijst in vrije tijd, buiten organisaties om, onbetaalde hulp hebben gegeven aan anderen buiten het eigen huishouden, zoals aan zieken, burens, familie, vrienden en bekenden.

Lid van verenigingen

Respondenten die op het moment van afname van de vragenlijst lid zijn van minstens één hobby- en vrijetijdsvereniging.

Deelname informele groepen

Respondenten die op het moment van afname van de vragenlijst deelnemen aan groepjes die op eigen initiatief, buiten organisaties om, allerlei activiteiten ondernemen, elkaar helpen of onderwerpen bespreken.

Vrijwilligerswerk

Respondenten die op het moment van afname van de vragenlijst 'ja' hebben ingevuld op de vraag of zij momenteel vrijwilligerswerk doen dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving. Andere antwoord categorieën waren nee, maar in de afgelopen 24 maanden wel, nee, maar langer dan 24 maanden geleden wel en nee, nooit gedaan.

Betrokkenheid beleid

Respondenten die het (zeer) mee eens zijn met de stelling 'ik wil graag betrokken worden bij het maken van beleid door mijn gemeente'. Andere antwoord categorieën waren (zeer mee) oneens, neutraal en weet ik niet.

Sociaal vertrouwen

Respondenten die het (zeer) mee eens zijn met de stelling 'over het algemeen zijn de meeste mensen wel te vertrouwen. Andere antwoord categorieën waren (helemaal) niet mee eens, neutraal en weet ik niet.

Vertrouwen in instituties

Er is aan de respondenten gevraagd in hoeverre zij vertrouwen hebben in de volgende instellingen in Nederland;

1 = geen enkel vertrouwen t/m 10 = alle vertrouwen

- De Tweede Kamer
- De vakbonden
- De grote ondernemingen
- De politie
- De provincie
- De gemeente
- De pers
- De rechtspraak

Opleidingsniveau

De hoogst voltooide opleiding is:

Laag opgeleid: basisonderwijs, praktijkonderwijs, vmbo

Middelbaar opgeleid: havo, vwo of mbo

Hoog opgeleid: hbo-opleiding of universitaire opleiding

Stad of platteland in Fryslân

Platteland: minder dan 5000 inwoners

Stad: meer dan 5000 inwoners

Bronnen

Panel Fryslân

Panel Fryslân is onderdeel van het FSP en bestaat uit een groep inwoners van Fryslân die haar ervaringen deelt en haar mening geeft over wat er speelt in de provincie. Voor deze monitor is er gebruik gemaakt van data afkomstig uit de vragenlijsten 'Meedoen' (2017), 'Politiek vertrouwen (2017)' en 'Zorg (2018)'.

Meer informatie: [Panel Fryslân](#)

GGD Gezondheidsmonitor

GGD Fryslân doet elke vier jaar onderzoek naar de gezondheidssituatie van de Friese bevolking. Dit doen zij door vragen voor te leggen aan verschillende groepen Friezen. Voor deze monitor is gebruik gemaakt van data over eenzaamheid afkomstig uit de Gezondheidsmonitor 19+ (2012, 2016).

Meer informatie: [GGD Gezondheidsmonitor 19+](#)

Overige literatuur

CBS. (2015). *Sociale samenhang: wat ons bindt en verdeelt*. Geraadpleegd van:

<https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2015/45/sociale-samenhang-2015-wat-ons-bindt-en-verdeelt>

CBS. (2017). *Vrijwilligerswerk: wie doet het?* Geraadpleegd van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/49/vrijwilligerswerk-wie-doet-het>

De Jong Gierveld, J., & van Tilburg, T.G. (1999). *Manual of the loneliness scale*. Geraadpleegd van: http://home.fsw.vu.nl/tg.van.tilburg/manual_loneliness_scale_1999.html

FSP. (2017). *Sociale contacten en betrokkenheid*. Geraadpleegd van:
https://www.friessociaalplanbureau.nl/sites/default/files/fsp_pf_over_sociale_contacten-def.pdf

Van Tilburg, T.G. (2007). *Zicht op eenzaamheid: achtergronden, oorzaken en aanpak*.

WRR. (2017). *Vertrouwen in elkaar en in de samenleving*. Geraadpleegd van
<https://www.wrr.nl/publicaties/working-papers/2017/07/05/vertrouwen-in-elkaar-en-in-de-samenleving>

Contact – voor meer informatie of vragen

Sibilla Hoekstra

Onderzoeker

shoekstra@friessociaalplanbureau.nl

06 114 935 28